

Student: Fredrik Zelmerlöv
Kurskod: SGEL 36
Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi.

Handledare: Eric Clark
Vårtermin 2015

GENTRIFIERING I BILBAO AV FREDRIK ZELMERLÖW

LUNDS
UNIVERSITET

Abstract

This project explores gentrification in Bilbao in the neighbourhood La Vieja. This project examines the relationship between regeneration strategies and economic, social, historical and political restructurings. Based on a case study, it seeks to analyse the causes behind gentrification in La Vieja. Both positive and negative effect of the gentrification in La Vieja and its effect on the creation of the new Bilbao is analyzed. Finally, the paper discuss the consequences of the local government decision which made it possible for La Vieja to be a candidate for a potential gentrified neighbourhood.

Keywords: Gentrification, Bilbao La Vieja, Rent gap theory, regeneration, restructurings.

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning.....	4
2. Syfte och frågeställning	6
3. Teori.....	7
3.1 Teori kopplat till fallstudien Bilbao.....	10
4. Metoder & Material	12
5. Bakgrund	14
6. Fallstudie: Bilbao La Vieja	17
6.1 Bakgrundsanalys	17
6.2 Början av gentrifiering i Bilbao La Vieja.....	22
6.3 Resultatet av gentrifieringen i Bilbao La Vieja.....	26
6.4 De socialpolitiska konsekvenserna av gentrifieringen i Bilbao La Vieja.....	29
7. Slutsats	32
Referenslista.....	35
Bildreferenser	37

1. Inledning

På slutet av 1970-talet började gentrifiering växa fram som begrepp. En av de första teoretikerna som använde och definierade begreppet var Neil Smith. Han hävdade att gentrifiering är en bostadsrehabilitering som uppstår genom en djupare ekonomisk, social och rumslig omstrukturering. På senare tid har bland annat teoretiker så som Wouter van Gent med flera definierat gentrifiering utifrån ett mer samhällsvetenskapligt/sociologiskt perspektiv. De hävdar att gentrifiering är mer än ett utpräglat teoretiskt begrepp som Smith baserar sina förklarningar på. Gentrifiering bör därför inte ses som en enskild, isolerat utfall av bostadsrehabiliteringar utan som en del av en mycket bredare utvecklingsprocess (van Gent, 2013). Denna definition har sedan vidareutvecklats och kopplats till en politisk synvinkel där bland annat Anders Lund Hansen och Henrik Gutzon Larsen (2008) syftar på att gentrifiering är en klassomvandling av det centrala landskapet. Detta gör att deras definition syftar till människans grundläggande behov utifrån det urbana, ekonomiska, politiska och geografiska perspektivet (Gutzon Larsen & Lund Hansen, 2008).

Mot bakgrund av detta kommer denna uppsats försöka undersöka de ekonomiska, sociala, historiska och politiska relationer som kan påverka och omstrukturera gentrifieringsmöjligheterna i Bilbao La Vieja. Uppsatsen kommer att både fokusera på det regionala/lokala perspektivet men även det globala/nationella perspektiv. Detta kan leda till att man får en bredare bild till varför det sker gentrifiering i ett visst område. För att kunna göra detta har uppsatsen utgått ifrån en fallstudie. Valet av fallstudien baseras på Bent Flyvbergs teorier utifrån hur han anser man bör välja en fallstudie. Denna uppsats kommer fokusera på hans begrepp ”extreme case” som han förklarar såhär:

“To obtain information on unusual cases, which can be especially problematic or especially good in a more closely defined sense. To understand the limits of existing theories and to develop new concepts, variables, and theories that are able to account for deviant cases”.

Bent Flyvberg (2011:307)

För att passa in i Flyvbergs definition på vad som anses med ett "extreme case" utgår uppsatsen ifrån en fallstudie om Bilbao och mer specifikt, ett socioekonomiskt utsatt område som heter La Vieja (Flyvbjerg 2011)

2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är:

- Att undersöka gentrifieringen i Bilbao La Vieja.
- Analysera de möjliga orsakerna till varför det skedde gentrifiering i Bilbao.
- Undersöka de ekonomiska, sociala, historiska och politiska relationer som kan påverka och skapa gentrifieringsmöjligheterna i Bilbao La Vieja.

Frågeställningarna:

Varför skedde gentrifieringen som den gjorde i Bilbao La Vieja och hur har de ekonomiska, sociala, historiska och politiska förändringarna påverkat La Vieja?

För att belysa tydligt vad det är som utgjorde gentrifieringsmöjligheterna, och varför det blev La Vieja som gentrifierades, ska den första frågan ses som en bakgrundsfråga i denna uppsats. Genom att försöka ge en bakgrund och förståelse för området kan man möjligtvis se att det är olika faktorer som påverkat La Viejas utveckling. För att kunna belysa vilka faktorer har uppsatsen valt att undersöka de ekonomiska, sociala, historiska och politiska förändringar. Detta ger en bred bild för att kunna förklara gentrifieringsprocessen ur olika perspektiv. Det ger också en chans att se hur olika aktörer agerar, påverkas och hanterar en gentrifiering.

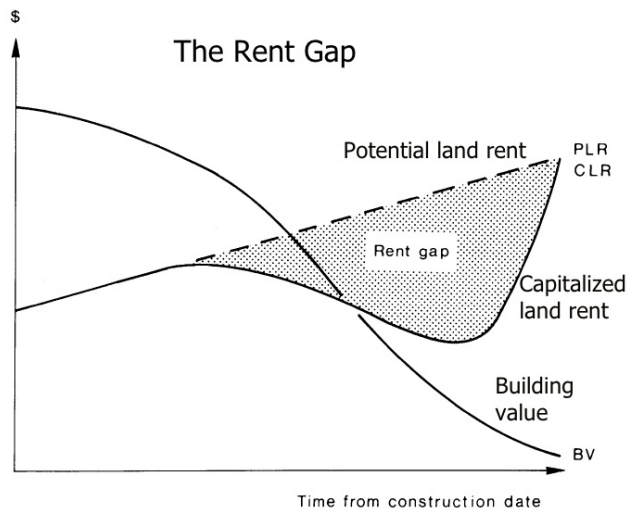
3. Teori

Gentrifiering är ett komplext begrepp som kan ha olika processer beroende på vilken teoretiker man utgår ifrån. Därav kommer uppsatsen att fokusera på tre olika inriktningar av gentrifiering för att kunna få en större inblick i hur begreppet kan förklaras. Dessa tre inriktningar är: Neil Smith "Rent gap" teori, Wouter van Gents historiska definition av gentrifiering och Henrik Gutzon Larsen samt Anders Lund Hansen politiska definition av gentrifiering.

En av de mest inflytelserika teorierna inom gentrifiering är "Rent gap" teorin och fick sitt genombrott 1979 av Neil Smith. Denna typ av gentrifiering beskriver begreppet mer utifrån ett ekonomiskt perspektiv där Smith använder produktionsförklaringar för att kunna förklara varför gentrifiering uppkommer. Utifrån den urbana fastighetsmarknaden kan man beskriva att det sker en slags återinvestering i dem nedrustade område i en stad. Rent gaps (räntegap) förklarar gapet när en investerare inom exempelvis bostadsmarknaden inte kan få ut sin fulla potential av fastigheten då avkastningen är betydligt lägre än vad potentialen av vad man kan få ut av fastigheten är (Lee et al, 2008). För att koppla detta till Eric Clarks figur (figur 1) kan man utifrån produktionsförklaringar se gentrifieringen som ett starkt redskap för fastighetsägarna att kunna minska räntegapet. Detta gör att man tillgodoser fastighetsägarna med den maximala potentiella avkastningen. Räntegapsteorin syftar också till att ta hänsyn till andra faktorer som påverkar gentrifieringsprocessen bland annat förändringar i rummet, antingen i fastigheten eller närliggande områden och tekniska innovationer som påverkar bostadsbyggandsprocessen (Clark, 1988).

Denna teori försökte sedan beskriva sambanden mellan urban gentrifiering, globalisering och nyliberalism (avreglering av statliga politiska ekonomier). Med de globala systemförändringarna som kapitalismen medförde skapades en ny omstrukturering av ekonomin. Statens roll blev i sin tur ändrad för att kunna passa in i det nya nyliberala systemet. Istället för att vara det beslutande organet i landet börjar staten att bli en slags förhandlingskraft till

de privata företagen för att underlätta deras intresse fast det ibland motsätter folkets behov. Detta gör att vi har fått en ny urban strategi för stadsregeringar för att kunna stimulera kapitalet. Under 1990-talet utvecklades detta system succesivt i världen och definieras av Smith som den ”tredje vågens gentrifiering” (Lee et al, 2008).

Figur 1 ”Rent gap theory” Källa: Eric Clark (1988).

Neil Smith fick kritik för sitt arbete av bland annat forskare som Wouter van Gent. Van Gents kritik fokuserar kring hur viktig en plats är för gentrifieringen. Alla fall av gentrifiering är unika och därför kan man inte applicera räntegapsteori utan ta hänsyn till rummets historia. Istället syftar Van Gent på att gentrifiering bör ses utifrån den historiska termen stigberoende (van Gent, 2013). Han använder Piersons (2000) teorier för att kunna tillämpa det historiska perspektivet på gentrifieringsprocessen. Med stigberoende syftar Pierson till att kunna förklara ur en tidsmässig synvinkel, faktorer förändringar från skapandet till reproduktionen. Det kan exempelvis vara en politisk förändring i ett land. Hans stigberoendeteori utgår först och främst ifrån att något måste skapas för att se vad stigberoendeprocessens villkor är och vad processen kräver. Det andra steget i processen är att hitta aktörerna, det vill säga de som är involverade i processen. När skapandet har skett är reproduktionen nästa steg. I stigberoendeprocessen har reproduktionen en viktig nyckel gällande att försöka skapa samband med ett eller flera system. För att ta ett konkret

exempel kopplat till gentrifiering är oftast avkastning en faktor som är viktig för varför det sker gentrifiering då fastighetsägarna vill ha så stor avkastning som möjligt. Stigberoende teorin menar i detta fall att resultatet av aktörernas agerande drabbar sedan kostnaderna som till sist visar på om det antingen blev vinst eller förlust. Det finns dock en alternativ förklaring på om reproduktionen upphör och den processen kallar Pierson för skapandet av ett nytt förlopp/händelse. I skapandeprocessen och den exciterande processen finns det möjligheter att det plötsligt upphör. Detta gör att man får ett nytt händelseförlopp genom bland annat när nya krafter från utomstående system påverkar förloppet.

Neil Smiths teori kritiserades inte bara utan utvecklades med. Gutzon Larsen och Lund Hansen (2008) kompletterar hans teorier med att diskutera den politiska reformationen utifrån ett marxistiskt perspektiv. De menar på att det är politiken som skapar utrymmet för att gentrifieringen ska kunna växa. Deras forskning om Vesterbro handlar om hur politikerna i Köpenhamn använder sig utav privatisering och decentralisering för att kunna reformera bostadsmarknaden. Konsekvensen av gentrifieringen menar dem på blev en förskjutning av människor i staden. Resultatet drabbade personer med lägre inkomst och det blev dem som fick flytta i förmån till stadens nya förnyelseprojekt.

Deras definition handlar om klassfrågan i ett samhälle där gentrifiering är medlet för att kunna byta ut en lägre klass mot en högre klass. Det handlar om en frigörelse för marknaden som leder till att staden inte längre ska byggas utifrån att förbättra levnadsvillkoren för invånarna, utan för vinstintresse. Gentrifiering har således utvecklats till en term för att lösa sociala problem exempelvis arbetslöshet genom att förskjuta dessa problem utanför staden. På så vis markerar även de som har makten var i rummet de rika respektive de fattiga ska vistas i städerna (Gutzon-Larsen & Lund-Hansen, 2008).

3.1 Teori kopplat till fallstudien Bilbao

För att kunna diskutera gentrifieringen i La Vieja kommer denna uppsats att använda sig av urbansociologerna Lorenzo Vicario och Manuel Martínez Monje verk *Another 'Guggenheim Effect'? The Generation of a Potentially Gentrifiable Neighbourhood in Bilbao* (2003). Deras teori handlar om hur Guggenheimmuseet förändrade Bilbaos gentrifieringsprocess på olika sätt exempelvis genom att översiktsplanen anpassade sig efter museets krav. Om inte Bilbaos politiker skulle anpassat sig efter Guggenheim skulle de valt en annan stad vilket inte politikerna ville. Därför fick Guggenheim ett stort inflytande över vad som byggdes i det nya Bilbao (Martinez Monje & Vicario, 2003).

Janoschka och Sequera skriver i sin rapport om *Gentrification dispositifs in the historic centre of Madrid* (2015), hur gentrifieringsprocessen utvecklades i Spanien under 1990-talet. Deras teori utgår ifrån att Spaniens gentrifieringsprocess är unik och är särskiljande från övriga västvärlden. De tar även upp viktiga historiska aspekter som påverkat utvecklingen. I uppsatsen kommer teorin användas som grund för att kunna beskriva varför gentrifieringen uppstod i La Vieja utifrån ett nationellt perspektiv (Janoschka & Sequera 2015).

Abadie och Gardeazabal arbete *The Economic Costs of Conflict: A Case Study of the Basque Country* (2003), beskriver hur den ekonomiska utvecklingen i Baskien har påverkats av Baskienkonflikten. Genom att jämföra dessa två samexisterande fenomen, alltså konflikten och ekonomin, visar deras analys på att de påverkar varandra. Uppsatsen ska med hjälp av deras teori försöka beskriva hur ekonomin och konflikten i sin tur påverkade gentrifieringsprocessen i La Vieja (Abadie & Gardeazabal, 2003).

Floridas bok *The Rise of the Creative Class* (2002), berättar om hur viktig den kreativa klassen är för en stads framtida innovativa utveckling. Han menar att man behöver skapa en bohemisk kultur för att kunna locka dessa människor. Det vill säga en attraktiv kulturell miljö. Dock brukar bohemer leva i de områden som är potentiella för förnyelseprojektet. Därför kommer

uppsatsen använda Floridas teorier för att försöka beskriva hur den kreativa klassen hanterar en gentrifieringsprocess (Florida, 2002).

4. Metoder & Material

Denna uppsats kommer utgå ifrån en fallstudie. Fallstudie kan beskrivas på olika sätt dock kommer denna uppsats utgå ifrån Bent Flyvbjergs tolkning på begreppet:

“Case Study. An intensive analysis of an individual unit (as a person or community) stressing developmental factors in relation to environment”.

Bent Flyvbjerg (2011:301)

Som komplement till Flyvbjergs definition kommer uppsatsen använda Martyn Denscombes bok *Forskningshandboken* (2009: 59-72) utifrån vad han anser en fallstudie ska innehålla. Detta har uppsatsen haft som utgångspunkt gällande strukturen på arbetet. Han menar först och främst att man bör beskriva och bestämma kriterierna för fallstudien vilket uppsatsen gjort via Flyvbjergs teorier. Det andra Denscombe tar upp är att en fallstudie bör ha vissa kännetecken som återfinns i liknande fall. Uppsatsen har därför valt att utgå ifrån en jämförelse med Lorenzo Vicario och Manuel Martínez Monje verk *Another ‘Guggenheim Effect’? The Generation of a Potentially Gentrifiable Neighbourhood in Bilbao*. Detta för att se de gemensamma sociala fenomen som uppstod i Bilbao under gentrifieringsprocessen men även för att se liknelser och skillnader uppsatserna emellan. Det sista kriteriet Denscombe tar upp handlar om fallstudiens gränser och dess implikationer. Det är viktigt för en uppsats att ha en röd tråd och därför har uppsatsen försökt att vara så konsekvent som möjligt med dess syfte och frågeställningar (Denscombe, 2009).

För att komplettera fallstudien kommer uppsatsen använda sig utav en litteraturstudie. Förutom det material jag presenterar i teoridelen kommer uppsatsen kompletteras av gentrifieringsarbeten från Euskal Herriko Unibertsitatea (Baskiens Universitet). Jag har läst spanska i sju år och därav kommer en del litteratur att vara på spanska, men majoriteten av litteraturen ska dock vara på engelska.

Då jag inte har någon möjlighet att resa till Bilbao och göra egna observationer kommer jag att använda mig av sekundära observationer framför allt från Jan Mansvalt Beck (2005) och Enric Martinez-Herreras (2007) verk där de beskriver hur de upplever de sociala konflikterna i staden. Utifrån dessa sekundära observationer kommer jag försöka förstå stadens sociala situation och genom deras upplevelser av gentrifieringsprocessen i staden.

5. Bakgrund

För att kunna förstå varför gentrifiering skedde som den gjorde i Bilbao La Vieja kommer uppsatsen att försöka beskriva vad som utlöste gentrifieringsprocessen i Spanien genom en kort historiebereskrivning. Detta då den skiljer sig från de övriga västerländska gentrifieringsprocesser, bland annat genom landets demokratiseringsprocess (1976-1990) från Francoeran (1936-1975) samt en pågående konflikt i Baskien (1959-2011).

Janoschka och Sequera (2015: 375-389) skriver i sin rapport om *Gentrification dispositifs in the historic centre of Madrid* hur gentrifieringen utvecklades i Spanien. Janoschka & Sequera tar upp fyra faktorer varav den tredje faktorn handlar mer specifikt om Madrid och blir därför svår att tillämpa i denna uppsats. Däremot har uppsatsen istället försök återkoppla det till Bilbaos lokala problem om konflikten med Spanien (Janoschka & Sequera 2015).

Den första faktorn som kan ha påverkat Spaniens gentrifiering är den stora tillströmningen av invandrare till landet, närmre bestämt 5 miljoner. Denna massiva folktillströmning skedde under en kortare period på mitten av 1990-talet där majoriteten av invånarna valde att bosätta sig i innerstadsområden. Dessa innerstadsområden var redan slitna och potentiella gentrifieringsområden innan invandrarna flyttade in. Dock tog det tid att få igång kommunernas olika förnyelseprogram så som upprustning av bostäder. Detta då Spanien hade byråkratiska regler/lagar inom bostadsmarknaden vilket försenade och försvårade bostadsutvecklingen. Konsekvenserna av den dramatiska tillströmningen av invandring blev en bidragande orsak till ökade sociala problem mellan spanjorer och invandrare (Janoschka & Sequera 2015). Ett exempel på detta var att en ”vi mot dem” känsla utvecklades bland de mer nationalistiska spanjorerna och även baskerna, då de stigmatiserade invandrarna som en problemgrupp. (Mansvalt Beck, 2005).

Janoschka & Sequera hänvisar till Lavapiés & Triballs arbete där de kommit fram till att 40 procent av de som bodde i de centrala mest utsatta gentrifieringsbara områdena var invandrare. De menar också till att

ankomsten av invandrare och gentrifieringsprocessen skedde samtidigt vilket kan introducera intressanta frågeställningar kring hur dessa påverkade varandra och utformade rummet. Ett exempel är varför invandrare sökte sig till dessa områden eller blev de rent av placerade där? (Janoschka & Sequera 2015).

Utifrån ett mer sociologiskt perspektiv har Arabaci (2000) gjort en empirisk studie av Spaniens gentrifieringshistoria och kommit fram till att det är sällan ett helt område som drabbas av gentrifieringsprocessen utan det är delar av ett område. Det finns därav möjligheten att kunna se två olika bostadsmarknader som är separerade från varandra men samtidigt samexisterande. Exempel på konsekvenser av denna bostadspolitik är bland annat segregation och rumsligt utanförskap (Arabaci, 2008).

Den andra faktorn Janoschka och Sequera menar man bör ta hänsyn till är de spanska kommunerna agerande. De har spelat en aktiv nyckelroll till främjandet av en mer turistanpassad politik. Detta kan ha lett till att man även möjliggjort att gentrifiering kunnat växa. Mot bakgrund av detta avseende kan det vara bra att poängtera stadsturismen krav att expandera sina kulturella värden i stadsrummet och framför allt i stadskärnan exempelvis Guggenheim i Bilbao. Dessa kulturella platser krävde i sin tur förutsättningar på kommunerna att dess framtida omgivning ska ha fokus på turisternas intresse. Genom att prioritera i första hand turism blev gentrifieringen ett slags medel/metod för att kunna nå turisterna man sökte. Precis som många andra städer i övriga länder blev den kreativa staden ett ledmotiv för Bilbaos stadsförnyelse och en nyckelfråga i kommunens diskussioner hur man planerade staden. Inte bara i Barcelona och Madrid, men även i Bilbao och området La Vieja har den kommunala politiken präglats av Richard Floridas idéer om att etablera en diskursiv miljö som lockar kulturella och kreativa entreprenörer. I en kritik mot Floridas logik blir kommunens marknadsföring bara ett pådrivningsmedel för gentrifieringsprocessen. Konsekvensen av detta kan bland annat leda till att människor förskjuts som anses vara urbana problem istället för att hjälpa dem in i samhället (Janoschka & Sequera 2015).

Den tredje faktorn som Janoschka & Sequera tar upp handlar om politiken i landet kopplat till gentrifieringen. Spanska forskare har enhetligt stöd mot gentrifiering och har ett nära samarbete med olika vänsterorganisationer som med hjälp av sociala rörelser försöker förhindra gentrifieringen. Det unika samarbetet mellan aktivist och akademiker gör att de i vissa fall har vunnit mot kommunens planer. Det är framför allt Manuel Castell och hans urbana studier som skapade denna rörelse och möjliggjorde att teorier mot gentrifiering spreds över hela landet. Hans argumentation mot orättvisorna i samhället och hans krav om att skapa en stad för alla lever kvar än idag (Janoschka & Sequera 2015).

I Baskien har vänstervågen utvecklats snarare som en motståndsrörelse på grund av Francos förtryck gentemot baskerna. Detta har gjort att den politiska agendan i Baskien varit annorlunda till skillnad från i övriga Spanien. I Baskien var vänsternationalismen prioriterad före de sociala ojämlikheter som stod i fokus i den spanska vänsterrörelsen. Euskadi Ta Askatasuna (Baskien för frihet, ETA) kan beskrivas som en baskisk separatistorganisation och har haft som mål att frigöra Baskien från Spanien. Det är oftast deras politik som fått störst inflytande på det baskiska folket på grund av ETA:s propaganda och sågs av vissa som frihetskämpar i deras kamp mot Spaniens förtryck. Deras metoder för att uppnå frihet kan beskrivas som kontroversiella då de använde exempelvis våld, utpressning och kidnappning. Spaniens agerande mot ETA:s handlingar kan även ses som brutala då de använde tortyr mot fångar med kopplingar till ETA, startade en underrättelsetjänst mot ETA utan riksdagens godkännande och dömde ett stort antal människor till fängelse utan att deras rätt blev prövad i domstol. Konsekvenserna av konflikten ledde till bland annat att den sociala utvecklingen i regionen försvårades. Detta kan i sin tur ha påverkat den ekonomiska utvecklingen i regionen och gjort att gentrifieringsprocessen har avtagit/ inte kunnat fullgöras på grund av de politiska oroligheterna. I Bilbao likt övriga Baskien kan man därför se två konkurrerande visioner som kolliderar inom det baskiska samhället, dels den som vill att regionen förblir en del av Spanien och dels den som vill att Baskien ska bli en egen nation. (Martínez Herrera, 2007).

6. Fallstudie: Bilbao La Vieja

6.1 Bakgrundsanalys

I slutet av 1980-talet, mitt under pågående demokratiprocess i Spanien, tog den lokala regeringen i Bilbao och regionrådet i Bizkaia ett viktigt beslut. Ekonomin i regionen hade försvagats på grund av olika industriella kriser sedan 1970-talet och därför behövde dem nya idéer för att kunna blåsa nytt liv i ekonomin och göra Bilbao en plats på den globala ekonomiska kartan. De politiska råden var övertygande om att genom utarbetning och genomförda strategier för Bilbaos samhällsplanering kunde man vända på krisen. Deras tankar gav sedan upphov till planen ”Vitaliseringen av Metropolitan Bilbao”, översiktsplanen för Bilbao och detaljplanen över Metropolitan Bilbao. (Martinez Monje & Vicario, 2003). Utifrån Lorenzo Vicario och Manuel Martínez Monje verk *Another ‘Guggenheim Effect’? The Generation of a Potentially Gentrifiable Neighbourhood in Bilbao* (2003) kommer uppsatsen beskriva de vitaliseringsstrategier som antagits i de kommunala/regionala planerna.

För det första planerade kommunen och stadens politiker en ny vision för Bilbao. Denna vision skulle framhäva Bilbao som en ”post industriell stad” vars mål var att etablera sig bland de världsklassiga metropolerna i världen.

För det andra, om staden skulle genomgå dessa förändringar som politikerna planerade var Bilbaos ”image” tvungen att förändras. Bilbaos negativa bild utåt sett var kopplad till de-industrialiseringen och nedgångna områden koppla de till industrin (Martinez Monje & Vicario, 2003). För att återgå till bakgrundsbeskrivningen utifrån ett spansk/nationellt perspektiv implementerades tankarna om Bilbao som turiststad. Bilbaos politiker ville liksom övriga Spanien associeras med konst, kultur, attraktivitet, innovation och avancerade tjänster som skulle göra Bilbao till en snyggare stad (Janoschka & Sequera, 2015).

För det tredje skulle politikernas motivationer och mål uppnås genom omvandlingar av stadens fysiska miljö. På grund av att kommunen inte hade tillräckligt med pengar för att kunna driva igenom alla projekten,

marknadsförde man istället sina planer genom olika kampanjer. Detta i sin tur möjliggjorde att den privata sektorn också fick sätta prägeln på de stora symboliska projekten som var utav stadens vinstintresse. Exempel på sådana projekt är Guggenheimmuseet, Bilbaos konserthus, Baskiens mässan samt ett helt nytt tunnelbanesystem (Martinez Monje & Vicario, 2003). För att dessa symboler skulle sticka ut ur mängden och kunna fungera i politikernas marknadsföringskampanjer valde dem att använda kända arkitekter exempelvis Frank Gehry, Sir Norman Foster och Cesar Pelli. Detta gjorde att politikerna fokuserade först och främst på förnyelse av staden. Konsekvenserna av deras handlingar drabbade den sociala hållbarheten i staden då politikerna bortsåg i princip från de samhällsekonomiska aspekterna av vitaliseringen (Esteban, 2000).

För det fjärde inriktade sig stadsförnyelsen till centrum och gamla olönsamma industrier där politikerna såg möjligheterna till återinvestering i stadskärnan. De övergivna industribyggnaderna förekom i ett stort antal nära vattnet och nära de centrala affärsdistrikten. Politikerna kunde inte blunda för förutsättningarna att göra om La Vieja och kringliggande områden till ett nytt hjärta för välbärgade bostadsområden. Detta ledde till ett antal reformer för icke-bostadshus områden/platser med hög potential där fastighetsutveckling kunde utvecklas. Mot bakgrund av det kan man således redan från början se syftet med omvandlingen, strävan att omstrukturera bilden av staden samt ekonomin. (Martinez Monje & Vicario, 2003).

För det femte kan man se att politikernas planering resulterade i en ökad betydelse för urbana fritidsprojekt och därmed fick dessa projekt större utrymme i det urbana rummet. Martinez Monje och Vicario menar att resultatet av dessa projekt har blivit till viss del misslyckade. Målet var från början att utveckla Bilbaos metropol för att kunna erbjuda avancerade tjänster av världsklass och på så vis locka investerare. Dock har detta bleknats och hamnat i bakgrund till förmån för projekt så som Guggenheim. Det Martinez Monje och Vicario syftar till den så kallade Guggenheimeffekten i deras uppsats är att museet försök att locka turism

skulle skapa en kulturell turistindustri i Bilbao. Detta gjorde att politikerna fick ändra sina planer och var tvungna att förlita sig på konst, kultur och underhållning istället för strategiska funktioner som var tanken från början (Martinez Monje & Vicario, 2003).

För det sjätte växte det under demokratiseringsprocessen i Spanien fram nya stadsförvaltningssystem som inte funnits innan. Ett exempel på detta är nya byråer i Bilbao som bedriver vitaliseringen av nedrustade områden/gamla industriområden tillsammans med offentliga företag. På grund av Francos fascistiska diktatur kunde inte kapitalismen utvecklas som i övriga västländer. Det finns exempelvis inget utpräglat samarbete mellan privata och offentliga sektorn utan det har efter Francoeran successivt utvecklats. Detta gör att det inrättas ett partnerskap mellan näringslivet och den kommunala verksamheten i Bilbao för att kunna genomföra förnyelseprojekten i La Vieja. Resultatet kan beskrivas som en slags skapelse av flera lobbyinstitutioner som alla har som mål att genomföra den strategiska planen politikerna satt upp. Problemet med denna typ av genomförande kan bli att bristen på politikernas närvaro gör att marknadsidealerna får dominera. Detta gör att det inte finns någon direkt som ställer de kritiska frågorna om privatiseringen av planeringen eller bristen på folkets inflytande i processen (Martinez Monje & Vicario, 2003). Baserat på Martinez Monje och Vicario kan man till viss del förklara varför gentrifieringsprocessen uppstod i Bilbao utifrån ett lokalt/regionalt perspektiv. Dock för att komplettera detta ska uppsatsen beskriva ett antal globala/nationella argument som har lika stor betydelse för varför gentrifieringen kunde uppstå i Bilbao.

Den ekonomiska utvecklingen i Spanien och i världen påverkade i sin tur Baskien. Världsekonomin mellan 1997-2001 utvecklades i en expansiv och positiv fas vilket återspeglades i Spaniens ekonomi. Exempel på detta är att Spanien hade högre BNP, lägre arbetslöshet, familjernas inkomst ökade samt att lönerna blev högre. Med dessa positiva ekonomiska indikatorer på nationell nivå kunde man dra nytta av detta på lokal/regional nivå i Baskien

och Bilbao. Detta bland annat genom ökat kapital till nya investeringar i förnyelseprojekt som de planerade (Abadie & Gardeazabal, 2003).

Till följd av den globala högkonjunkturen började en spektakulär expansion av den spanska fastighetsmarknaden vilket resulterade i höga bostadspriser. Den genomsnittliga kostnaden på en bostad i Spanien hade ökat med 78 procent under denna period. Konsekvensen av detta blev för storstäderna i Spanien, inklusive Bilbao, att landets bostadsmarknad kunde konkurrera globalt. Detta gjorde att Spanien hade bland de dyraste bostadspriserna i Europa (Abadie & Gardeazabal, 2003).

Det som drabbade Bilbao utifrån ett globalt/nationellt perspektiv negativt menar Abadie och Gardeazabal (2003) i sin uppsats är ETA:s konflikt mot Spanien. Utifrån figur 2 som är en bild tagen från deras uppsats bevisar den att beroende hur många attentat separatistorganisationen ETA har gjort under en viss period, har det i sin tur påverkat den baskiska ekonomin. Deras studie visar på en 10-procentig genomsnittlig klyfta mellan den baskiska BNP per capita och BNP per capita i en jämförbar regionalhuvudstadsregion utan terrorism. I studien visar de även på ett experiment när ETA hade eldupphör mellan 1998-1999 där de kunde mäta effekten av konflikten på marknadsvärdet av ett urval företag både med baskiska och icke baskiska bakgrunder. Under denna period ökade beståndet för alla företag och hade en positiv utveckling. Desto närmre slutet av eldupphöret studien kommer visar deras arbete en följd på en negativ utveckling framför allt till icke baskiska företag, vilket kan ha att göra med det potentiella hotet ETA medförde (Abadie & Gardeazabal, 2003).

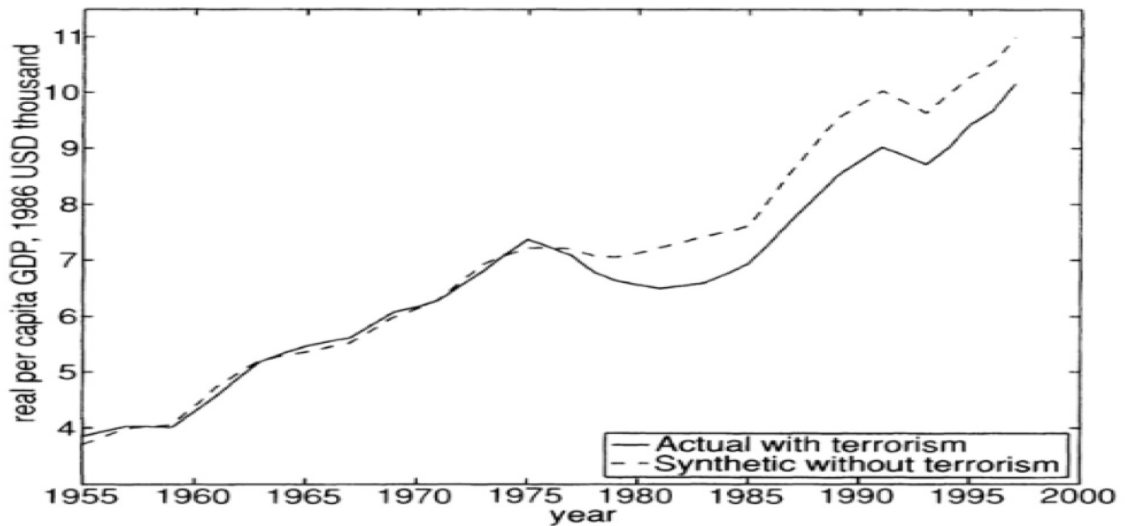

FIGURE 1. PER CAPITA GDP FOR THE BASQUE COUNTRY

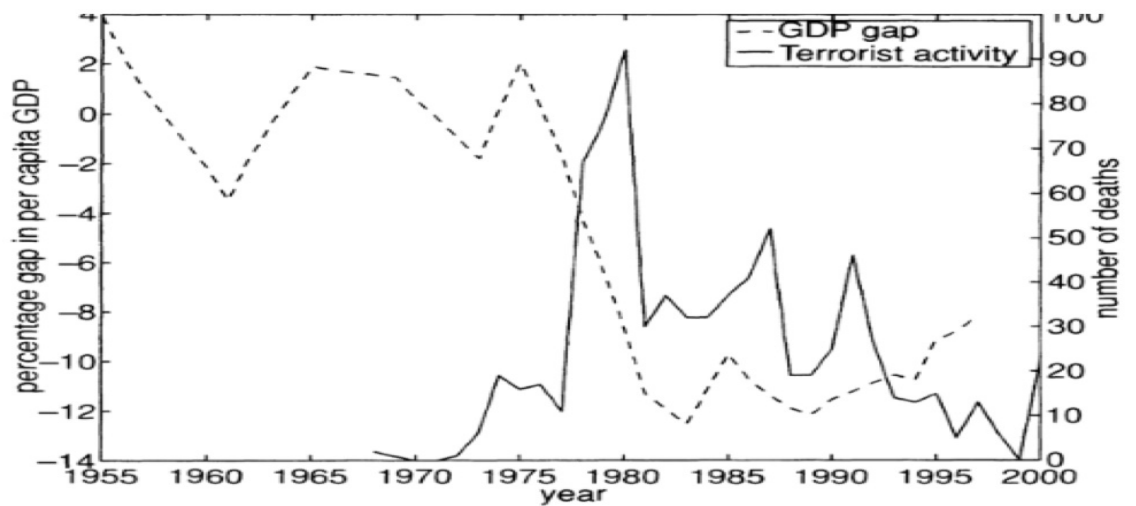

FIGURE 2. TERRORIST ACTIVITY AND ESTIMATED GAP

PicColl

Figur 2, ETAs terroristaktivitet och den Baskiska ekonomins utveckling.

Källa: Abadie och Gardeazabal (2003).

För att koppla detta till gentrifieringsprocessen kan man möjligtvis anta att den blivit bromsad av konflikten. Investerare, framför allt utländska som oftast var mål för ETA, bör ha blivit oroliga för att konflikten skulle ha påverkats deras projekt. Resultatet av ETA:s handlingar skulle kunna vara att vissa investerare valt bort Bilbao på grund av regionens/stadens osäkerhet.

6.2 Början av gentrifiering i Bilbao La Vieja

Som Arabaci (2000) tidigare nämnt i uppsatsen är det sällan ett helt område som ingår i gentrifieringsprocessen utan det är delar i området. I La Vieja vart det framför allt området närmre floden som blev målet för gentrifieringsprocessen. Under en längre period hade det pågått en självförstärkande process som kan ha lett till att La Vieja blivit ett stigmatiserat och ointressant område jämförelsevis med övriga staden. Det negativa ryktet drabbade dock även den delen av La Vieja som ansågs vara bättre. Därför såg man oftast inte de positiva egenskaperna i området och det som gjorde La Vieja attraktivt exempelvis den sociala ungdomskulturen. Detta gjorde att de positiva aspekterna underprioriterades till förmån för de nya idéerna kommunen hade om La Vieja.

Politikerna valde La Vieja bland annat på grund av sitt läge. Detta kan man förklara med hjälp av Neil Smiths "Rent gap" teori. Valet av område startas oftast när markvärdet på en plats är lägre än vad en fastighetsägare kan få ut av dess potentiella värde. När gapet mellan vad fastighetsägaren tjänar och potentialen till är för stor används gentrifiering som medel för att kunna genomföra, utveckla och identifiera denna skillnad som en ekonomisk möjlighet att kunna maximera sina vinster (Lee et al, 2008). Clark (1988) vidareutvecklar Smiths teorier och inkluderar det ekonomiska trycket på att återinvestera på en plats. Detta gör att räntegapen visar på när ett område är förbrukat och börjar pekats ut som ett möjlighetsområde för gentrifiering. Det vill säga området blir olämpligt och döms ut, att vara en plats som kräver en omstrukturering för att kunna nå högre användning och densitet. Clark lägger även till fastighetsmarknadsutvecklingen som en aspekt vilket kan påverka räntegapet i en aspekt av det kapitalistiska utrymmet i ekonomin (Clark, 1988).

Van Gent (2013) är dock skeptisk till Smiths antagande gällande hur ett område blir ett potentiellt gentrifieringsområde. "Rent gap" teorin täcker endast en liten del av alla de mekanismer som avslöjar varför ett område gentrifieras. Smiths teori är för generaliserbar och kan därför inte ge en djupare förståelse för exempelvis de orsaksmekanismer som man oftast får

fram genom empiriska undersökningar. Van Gent menar därför att rummets historia är en annan strategi för att kunna analysera den institutionella utvecklingen över tid. Som uppsatsen tog upp i teoridelen syftar van Gent att Piersons (2000) begrepp stigberoende kan ge en ny typ av definition för att skapa en förståelse för lokala variationer inom gentrifiering.

I La Viejas fall kan man med hjälp av ovanstående teorier se båda perspektiven på hur lokaliseringen har påverkat varför området blev gentrifierat. La Vieja är beläget intill Bilbaos centrala affärsdistrikt och även det många anser vara stadens mest exklusiva kvarter Abando. Det ligger också nära Guggenheim museet cirka 1,5 km bort, nära Bilbaofloden och i nära anknytning till järnvägsstationen. Politikernas planer var att integrera La Vieja till det nya Bilbao. Detta genom att bygga en ny transportpunkt i området som skulle undanröja de fysiska hindren, då det varit svårt att ta sig ut till La Vieja innan. Den andra planen med koppling till områdets läge var att skapa en starkare stadskärna genom grannområdet Miribilla. Bilbao RIA 2000 kallas projektet och skulle innefatta bostäder, renovera kajen och bygga en strandpromenad mellan Uribitarte, La Vieja, Guggenheim och Abondoiarra (Martinez Monje & Vicario, 2003). Denna urbana beskrivning av Bilbaos centrum samt dess framtida samhällsplanering kan man med hjälp av Smiths "Rent gap" teorin förklara varför det blev La Vieja som gentrifierades. Potentialen ökade på markvärdet i närliggande områden och därför genomgick dessa områden en förnyelse/upprustning. Detta gjorde att räntegapet ökade i området och när endast La Vieja stod kvar som det nedslitna kvarteret blev det ett gentrifierbart område.

La Vieja valdes även ut som förnyelseprojekt på grund av dess arkitektur och framför allt de byggnader som är belägna i den nedre delen av området närmast floden. Det finns en stor variation av byggnader ur en konstnärlig och historisk blick som oftast är större än etthundra kvadratmeter. Detta kan beskrivas utifrån Van Gent synsätt som ett exempel på en lokal variation. La Viejas historia som ett fattigt pionjärkvarter har även en viss betydelse kopplat till gentrifieringsmöjligheterna. La Vieja passade inte in i det nya

Bilbao och behövde ändra sin sociala samt kulturella status. Därav kan denna syn även påverkat politikernas beslut att välja La Vieja som förnyelseprojekt, då man såg den kulturella och historiska potentialen i området.

Dock var La Vieja ett nedgången område och mycket behövdes upprustas, då en del hus kunde beskrivas nästan som ruiner. Politikernas planer var att renovera de byggnader som gick att räddas och detta gjordes via olika biståndsprogram. Fastighetspriserna hade sjunkit i La Vieja rejält sedan 1980-talet på grund av att kvarteret höll på att förfalla, men även för områdets dåliga rykte. I La Vieja härjade de kriminella, missbrukare och andra människor som uppfattas som ”problem” i ett samhälle. Den första etappen av förnyelseprojektet i La Vieja blev därför svår att finansiera på grund av att de privata aktörerna ansåg det var för riskabelt att investera (Martinez Monje & Vicario, 2003).

En majoritet av de som levde i La Vieja under denna tid tillhörde den sårbara befolkningen som kunde ”förflyttas” från området genom gentrifiering. Exempel på sådana utsatta faktorer kan vara låginkomsttagare, arbetslösa eller äldre pensionär. För att återkoppla det till bakgrundsdel av denna uppsats kan Janoschka och Sequera möjligtvis förklara att den stora invandringen fått konsekvenser även i La Vieja. La Vieja hade under denna korta period blivit ett invandrantät område men även ett område för etniska minoriteter så som romer. De låga priserna på hyrorna gjorde att La Vieja blev attraktivt för dem. Detta gjorde att området fick en stor etnisk mångfald, men även att antalet personer från socialt exkluderade grupper ökade (Martinez Monje & Vicario, 2003).

Det fanns en kärna av faktorer som belyste La Vieja som ett framtida storskaligt gentrifieringsprojekt. Richard Floridas teorier (2002) om den kreativa klassen kan möjligtvis förklara detta. Han menar på att i ett område med många ”urbana pionjärer” eller ”hippsters” är oftast ett tecken på för att område ska kunna gentrifieras. Under 1990-talet började La Viejas befolkning att ändras både demografiskt men även socialt då antalet personer från denna sektor av befolkning ökade kraftigt. Florida har valt att

kalla dem för bohemer och är oftast personer med yrkestitlar som professorer, hantverkare och kulturella personer så som konstnärer, musiker och designers. Åldern är relativt låg på dessa personer och det finns en väsentlig större andel personer med positiv inställning samt kopplingar till HBTQ rörelsen än i övriga staden. Varför dessa personer lockas till La Vieja kan möjligtvis vara de intressanta bostäderna med sin unika arkitektur, bostäder till relativt billiga priser och att kommunen bidrog till ekonomiskt stöd exempelvis renoveringsstöd. Detta gör att dessa ”pionjärer” skapade en speciell atmosfär som gav förutsättningar för att den kreativa klassen kunde attraheras. Florida menar också att bohemerna skapar en känsla för miljön som gör den annorlunda full av kulturell mångfald tack vare invandringen, men även frihet från det övriga samhället (Florida, 2002). I La Vieja märktes det tydligt att bohemerna hade tagit kontroll över stadsrummet. De hade ockuperat bostäder, öppnat ateljéer, lokala butiker och ett nytt nattliv som lockade personer från hela Bilbao. Florida har mängder med exempel på likande fall där man från kommunens håll ser gentrifieringen som en trend knuten till den bohemiska kulturen. Några exempel är SoHo i New York samt Islington i London. Däremot skiljer det sig någorlunda i La Vieja jämfört med dem andra gentrifieringsområdena i världen. Även om bohemerna oftast ses som startskottet för att kunna markera en framtida gentrifieringsprocess innebär det inte att det behöver ske. La Viejas negativa rykte gjorde att processen blev långsam på grund av det fanns bättre och säkrare områden att investera i för fastighetsägare.

6.3 Resultatet av gentrifieringen i Bilbao La Vieja

Inledningsvis för att kunna återkoppla det till bakgrundsanalysen ska uppsatsen beskriva mer väsentligt vad det nya Bilbao strävar efter. Som tidigare berättat var målet från politikernas sida att kunna attrahera utländska investerare och avancerande tjänster för att driva utvecklingen i staden. Dock blev det inte så utan Bilbao blev istället kopplat till konst och kultur, mycket tack vare Guggenheim. Detta gör att strategin från politikerna ändrades och den ekonomiska förnyelsen skulle fokusera sig på fritid/turist sektorn. Politikernas nya vision blev att Bilbao skulle sträva efter att få en internationell ledande position inom konst-och kulturindustrin på den globala ekonomiska marknaden. För att kunna göra detta krävdes ett varumärke som kunde locka överklass turister som skulle ge intäkter till kommunen men även skapa sysselsättning i staden. Detta blev då starten för att kunna locka Guggenheim till Bilbao (Martinez Monje & Vicario, 2003).

För att återkoppla det till början av analysen men även teorin har förväntningar på Guggenheimmuseet generats i en utveckling som påverkat stadens bild men även fastighetsmarknaden. Genom att anpassa rummet till medelklassens och övre medelklassens behov, uppfattades Bilbao av både medborgare och turister som en mer tilltalande plats att vistas på. För kommunpolitikerna i Bilbao innebar det också en ekonomisk vinst. Andelen personer med högre inkomst har sedan 1980-talet dramatiskt minskat för varje år men tack vare politikernas åtaganden lyckades man hejda denna process. På slutet av 1990-talet och fram till idag har bostadsmarknaden fått ett rejält lyft framför allt i de centrala delarna där efterfrågan har vuxit enormt på bostäder (Martinez Monje & Vicario, 2003).

Resultatet för La Vieja blev att konflikten mellan den gamla och den nya staden rappt började trappas upp. Fastighetsmarknadens ökande aktivitet gav ett snabbt försvinnande av markyta i de centrala delarna och priserna ökade markant. Politikerna i Bilbao stod då inför valet var de skulle hitta ett nytt bostadsprojekt för att kunna stimulera denna utveckling, att kunna attrahera nya välbärgade familjer. De blev alltså tvungna att skapa nya

stadsdelar som skulle fungera för deras behov och livsmiljöer. Detta ledde till att La Vieja blev en outnyttjad yta då det nya Bilbao inte har råd att ha en gammal nedgången stadsdel i kärnan av staden. Det blev även ett hot mot stadens nya ansikte, att ha ett ”dåligt” område nära sevärdheterna i Bilbao (Martinez Monje & Vicario, 2003).

Utifrån ett mer socio-ekonomiskt perspektiv medförde politikernas visioner om en ny stad vissa konsekvenser om att skapa två olika städer i Bilbao. En stad där det moderna representerades exempelvis i Abando och ett underminerande representerat av La Vieja och ett antal förorter. Den dubbla stadsbilden gav problem för politikerna, då det skapade ekonomiska klyftor och socialt utanförskap i staden. Detta problem nådde politikerna sent fast risken att utveckla två olika städer fanns från början. När man fokuserar på de som har det minst gynnsamt brukar det bildas politiska oroligheter och så även i Bilbao. Även fast vänsternationalismen stod i fokus och föraktet mot Spanien var prioriterat högst hos separatistorganisationen ETA började nu även dessa socio-ekonomiska frågor växa fram hos dem. Missnöjet mot den lokala regeringen växte och ETA:s representationsparti ”Herri Batasuna” gick framåt i de lokala valen. Åtgärder efterlystes i områden som La Vieja och andra socialt utsatta delar i Bilbao och resultatet blev följaktligen fler offentliga projekt till stadsförnyelse i dessa områden (Mansvalt Beck, 2005). Detta gör att La Vieja kunde uppfattas som ett område med potential på bostadsmarknaden eller ett område där socialt utsatta grupper levde.

Mot bakgrund av ovanstående fakta är det möjligtvis svårt att se hur La Vieja ska kunna kopplas samman med övriga nya Bilbao. Politikerna har föreslagit olika lösningar till detta, bland annat mångkulturella aktiviteter, en nytt musikaliskt center och en ny multimediaskola. Dessutom, som berättats tidigare, har kommunen en omfattande bidragspolitik i området som gör att man kan subventionera bostäderna och hyra lokaler/bostäder billigt. Detta utvecklades i ett försök att locka till sig studenter och andra kulturella unga personer till området (Martinez Monje & Vicario, 2003).

Utifrån Florida (2002) kan man se det som ett försök att bevara den kreativa klassen i området genom politikernas åtaganden. La Vieja ska formas att bli ett viktigt element och komplement till Guggenheim museet. Det är inte bara avsatt för konsumtion utan även faktorer som gör att bohemerna ska trivas exempelvis produktion av konst och kultur. Detta ska på så vis främja den unga artistertrenden i området och göra det mer lockande för fler ungdomar. På längre sikt kan det även leda till att områdets kreativa energi kan skapa nya ”innovationer” eller idéer som kan leda till ekonomisk tillväxt. Florida syftar på att dessa personer är den kreativa klassen och kan därav bli en tillgång för stadens utveckling (Florida, 2002).

Sammanfattningsvis blev La Vieja politikernas optimala plats för förnyelseprojekt. Utifrån Smiths teorier kan man beskriva deras val genom att politikerna försökte locka en social grupp som kunde skapa humankapital och bidra med modernitet, innovativa idéer och skapa konkurrens i Bilbao. Den nya visionen blev en strukturell och radikal omvandling från att gå från en nedgången stadsdel till ett dynamiskt bohemiskt center som utvecklar nya Bilbao.

Utan politikernas kampanjer för att positivt marknadsföra La Vieja kunde de antagligen inte lockat investerare på grund av den negativa uppfattning området hade. Att transformera ett område på detta sätt gav också ett bidragande till en gentrifiering av La Vieja. Dessutom pådriver politikerna och andra myndigheter denna kampanj och blir därför en bidragande orsak till att gentrifieringsprocessen främjas.

6.4 De socialpolitiska konsekvenserna av gentrifieringen i Bilbao La Vieja

Utifrån Gutzon Larsen och Lund Hansens arbete (2008) ska uppsatsen försöka beskriva de politiska och socio ekonomiska konsekvenserna av gentrifieringen i La Vieja. För att kunna göra detta kommer uppsatsen beskriva de beslut som medförde att gentrifieringen utvecklades i La Vieja.

Åtgärderna som startade gentrifieringsmöjligheterna var ett möte 1995 där berörda från La Vieja och representanter från kommunen beslöt att dra i gång olika projekt kopplat till kommunens planer. Resultatet från mötet blev en uppmaning att skapa ett speciellt råd för att även kunna säkerställa invånarnas behov. 1999 startade detta rådet och 2000 fick de finansiering från Bilbao RIA 2000 projektet. Projektet innehöll tre principer som skulle täcka en femårsperiod. Den första principen var att skapa en integration i La Vieja inte bara fokus på det fysiska utan även det sociala så som utbildning, hälsa och kultur. Den andra principen var att det inte skulle finnas problem med finansieringen utan kommunen bidrog till det nödvändiga kapitalet för att projektet skulle kunna fortgå. Den tredje principen var ett ökat inflytande bland medborgarna de olika projekten. Målet med dessa principer var att uppnå förändringen framför allt med på kring de sociala frågorna. Ett av deras mål var att förbättra livskvalitén för invånarna genom bland annat stötta den lokala utvecklingen, främjandet av nya lokala företag och speciella jobbstödsprogram för de som hamnat långt utanför arbetsmarknaden (Martinez Monje & Vicario, 2003).

Baserat på denna information borde de sociala konsekvenserna på nybyggnationen av La Vieja varit positiva, dock fick det en liknande utveckling likt Gutzon Larsen och Lund Hansen fall Vesterbro. De berättar i sin rapport om stadsförnyelsen i innerstadsdelen Vesterbro, Köpenhamn. Likt Spanien ägde den danska staten majoriteten av områdets fastigheter. Köpenhamnspolitikernas planer var precis som i Bilbao, rusta upp nedslitna områden, inkludera invånarna i processen och förhindra förskjutning av invånarna i dessa förnyelseprojektområden. Dock blev resultatet något

annat. Politikernas tvetydighet och brister på mekanismer/förslag som hindrar gentrifieringsprocessen, fastighetsmarknadens utveckling och att en högre klass, i båda fallen medelklassens intresse, för områdena gjorde att politikernas ursprungsplan gick upp i rök. Konsekvenserna för de personer som drabbades blev traumatiska. De blev istället mer socialt utsatta av samhället, exempelvis fick de flytta ifrån sina bostäder på grund av gentrifieringsprocessen då hyrorna i området blev för höga. Detta gör att Gutzon Larsen och Lund Hansen ser gentrifiering som ett politiskt begrepp då en lägre klass får lämna sina bostäder till förmån för en mer välbärgad klass. Det vill säga gentrifiering är ett redskap för att kunna ta makten över rummet och bestämma vilken typ av människor som får bo där (Gutzon Larsen & Lund Hansen).

Mer specifikt i Bilbao fallet syftar Martinez Monje och Vicario att omvandlingen från politikernas sida skedde när olika projekt startades så som Bilbao RIA 2000. I sådana projekt blev strategin att lägga majoriteten av finansieringen på det fysiska rummet och det resulterade i att de interna sociala problemen i området underprioriterades. Deras siffror visar på att investeringar i den fysiska miljön var cirka 40 procent större än den sociala budgeten. Detta gjorde att de mål de hade satt från början inte kunde hållas på grund av att det inte fanns pengar. För att ta ett konkret exempel på hur politikerna gick till väga var exploateringen av ett område nära Nervion floden i La Vieja. Detta kan beskrivas som ett av de fattigaste områdena i Bilbao och politikerna valde att förskjuta dessa invånare till utkanten av staden till allmännyttiga bostäder istället för att låta de bo kvar. Mot bakgrund av att omkring en fjärdedel av de familjer som bodde i dessa lägenheter levde på offentligt stöd verkade de politiska planerna snarare förvärpa situationen för dessa invånare både socialt men även ur ett rumsligt perspektiv. Strategin från politikernas sida verkar allt mer visa på en politik som bidrar till en total uteslutning för dessa invånare från det nya Bilbao. Med hänsyn tagen till den politiska inriktningen på gentrifiering kan man möjligtvis konstatera att politikerna fokuserar hellre på den fysiska/ekonomiska rehabiliteringen än den sociala. Saknaden av hållbara politiska lösningar, brister på förslag gällande integrerade strategier och

ständigt fokus kring kortsiktiga initiativ tycks prägla gentrifiering i Bilbao, menar Martinez Monje och Vicario när de sammanfattar de politiska resultaten av gentrifieringsprocessen i La Vieja (Martinez Monje & Vicario, 2003).

7. Slutsats

Denna fallstudie har behandlat den gamla industristaden Bilbao och området La Vieja. Arbetet har granskat hur fenomenet gentrifiering utvecklades under 1990-talet i staden. Det är inte bara de globalt stora städerna i världen som upplever gentrifiering till följd av satsningar för att bli konkurrenskraftiga på den världsekonomiska karta, utan även regionala storstäder så som Bilbao.

Uppsatsen har försökt visa sambandet mellan gentrifiering och de ekonomiska, sociala, historiska och politiska relationer samt omstruktureringen i staden. Politikernas resultat visar på hur deras förnyelsepolitik syftar till att göra om stadskärnan med hjälp av gentrifiering i nedgångna innerstadsområden. I detta fall är det viktigt att understryka den viktiga roll som har spelats av politikerna, då det är till stor del deras förtjänst att det uppkommit förnyelseområden.

I detta arbete har man sett hur visionerna för det nya Bilbao skapas i det fysiska utrymmet och utformades genom storskaliga ombyggnadsprojekt exempelvis Guggenheimmuseet. Politikernas mål att göra Bilbao till ett internationellt centrum för kultur samt turism har i sin tur präglat förnyelseprojektets utformning. Dessa olika verktyg användes för att kunna förändra Bilbao och skapa det nya.

De centrala delarna i Bilbao och framför allt La Vieja har förnyats och tydligt främjat det exklusiva vilket stänger ute vissa delar av samhället. Effekten av denna politik har resulterat i att de välbärgade invånare och turisterna kan åtnjuta det nya Bilbao samtidigt blev de som inte passade in i det nya Bilbao uteslutna. Detta skapade sociala och geografiska orättvisor. Det är oftast de som redan är socialt utsatta som blir lidande på grund av gentrifieringsprocessen och Bilbao är inget undantag. De invånarna som ansågs vara ”problem” i det nya Bilbao blev förskjutna till de nedrustade områdena i periferin.

Renoveringarna och de sociala uppgraderingarna av utrymmena i La Vieja kan inte strikt definieras som gentrifiering då en del av kvarteren i La Vieja

var bebodda av medelklassen. Därav blev det ingen klassförändring i dessa kvarter. Dock har kommunen valt att identifiera nya utrymmen för att främja förnyelseprocessen och dessa stadsdelar är främst de nedslitna kvarteren i La Vieja. Således mot bakgrund av politikernas logik och förnyelsepolitik har La Vieja identifierats som ett möjlighetsområde där man kan se början på en gentrifieringsprocessen.

La Vieja är ett av de fattigaste områdena i Bilbao, men har dock ett antal attraktiva egenskaper såsom de kreativa invånarna samt konstnärliga hus. Detta gör att politikerna kunde se La Vieja som ett möjlighetsområde. Neil Smiths teori "Rent gap" förklarar att ett områdes läge är viktigt för varför ett område gentrifieras och så även fallet om La Vieja. Det fanns goda möjligheter att fullgöra omstruktureringen i Bilbao i linje med politikernas och stadens ekonomiska mål. En upplyftning av La Vieja var behövlig då marknadsvärdet i Bilbao hade stigit så högt att potentialen på områdets markvärde var eftertraktat av investerare. Detta medförde en början på gentrifieringsprocessen utifrån Neil Smiths teorier. Dock håller inte van Gent (2013) med Smith utan påstår att det även finns lokala variationer inom gentrifiering som påverkar varför det uppstår en process. Baserat på Martinez Monje och Vicario (2003) kan man beskriva några av de lokala variationerna exempelvis den unika kulturen i området som politikerna ville koppla till Guggenheims krav och de sociala problemen som gjorde området stigmatiserat från övriga Bilbao. Utifrån van Gents teorier är detta också viktigt att ta hänsyn till för att se hur en gentrifieringsprocess startar.

Själva gentrifieringsprocessen väljer Martinez Monje och Vicario kalla för Guggenheimeffekten. Museets krav på att förbättra staden och bredda stadens utbud på turism, kultur samt konst har haft en stor inverkan på politikernas planer. Utnämningen av La Vieja som förnyelseprojekt indikerar att de projekt som skulle göras i området skulle kopplas och ha bredare strategier för upplyftningen av hela Bilbaos centrum. De projekt som pågått/pågår samt håller på att beslutas av politikerna visar på en möjlighet att La Vieja kommer genomgå en process av gentrifiering då det både organiseras och sponsras av kommunfullmäktige. Följaktligen är

processen ett resultat av museets krav och kan därav bli kallad för ”Guggenheimeffekten”.

Utifrån Gutzon Larsen och Lund Hansen (2008) kan möjligtvis förnyelseprojektet anses bra av de personer som tillhörde medelklassen i området. Detta eftersom de uppenbara problemen i området kan lösas akut genom gentrifiering. Exempel på sådana problem är narkotikaproblem och prostitution. Däremot för Bilbao som stad är personer som är socialt utsatta oftast förknippade med kostnader genom exempelvis bidrag. Det vill säga att det kan bli ökande sociala klyftor i staden om man förskjuter ”problemen” till utkanten av staden istället för att ta itu med dem. Detta kan göra det svårare för dessa personer att kunna ta sig in i samhället och bli en del av staden. Mansvalt Beck (2005) och Martinez Herrera (2007) beskriver ytterligare en faktor som influerat Bilbaos stadsrum och som skapat sociala problem nämligen ETA. Deras inverkan politiskt och framför allt deras konflikt mot Spanien har påverkat gentrifieringsprocessen i Bilbao. Abadie och Gardeazabal (2003) ekonomiska arbete visar att Bilbao inte har kunnat utvecklas lika snabbt på grund av ETA:s terrorattentat. Detta gör att Gutzon Larsen och Lund Hansens klassdefinition på vad gentrifiering är passar in i Bilbaofallet, då det är de som har makten, alltså de privata företagen kommunen och i detta fall ETA bestämmer hur utrymmet ska fördelas i staden.

Utifrån vad som framkommit i denna fallstudie kan man möjligtvis tolka att den lokala regeringen i Bilbao har utvärderat fördelarna respektive nackdelarna med en gentrifieringsprocess i La Vieja. De verkar som fördelarna har vunnit då de genomfört de olika förnyelseprojekten. En annan möjlig förklaring kan vara att de antagligen insett att de inte kunde sätta ett stopp för den socioekonomiska utvecklingen i området. Däremot växer klyftorna i staden med denna typ av gentrifieringspolitik och de sociala konsekvenserna kommer att bli negativa för de redan utsatta personerna. Till sist verkar politikernas syn på fördelarna och kostnaderna för gentrifiering ha övervägts fel och kommer stå samhället dyrare på grund av de negativa konsekvenserna ”Guggenheimeffekten” medfört.

8. Referenslista

- Arabaci, Sonia (2008). 'Viewing ethnic segregation, housing systems and welfare regimes in Europe'. *International Journal of Housing policy*, Vol 7, No 4, pp 401-33.
- Abadie, Alberto and Javier Gardeazabal (2003). 'The Economic Costs of Conflict: A Case Study of the Basque Country'. *The American Economic Review*, Vol. 93, No. 1. (Mar., 2003), pp. 113-132. Stable URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0002-8282%28200303%2993%3A1%3C113%3ATECOCA%3E2.0.CO%3B2-C> The American Economic Review is currently published by American Economic Association.
- Clark, Eric (1988). 'The rent gap and transformation of the built environment: Case studies in Malmo 1860-1985'. *Geographical Annals*. 70 B (2): 241-254.
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur. Lund. ISBN: 978-91-44-05004-1. 2. uppl.
- Esteban, Marisol. (2000) *Bilbao, luces y sombras del titanio. El proceso de regeneración urbana del Bilbao metropolitano*. Bilbao: Servicio Editorial Universidad del País Vasco.
- Flyvbjerg, Bent (2011). 'Case Study,' Chapter 17 in Norman K. Denzin and Yvonna S. Lincoln (2011), eds., *The Sage Handbook of Qualitative Research, 4th Edition*, Sage Thousand Oaks, CA.
- Florida, Richard. (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books.
- Janoschka, Micheal & Jorge Sequera (2015). 'Gentrification dispositifs in the historic centre of Madrid: a reconsideration of urban governmentality and state-led urban reconfiguration', in Loretta Lees, Hyun Bang Shin and Ernesto Lopez-Morales (2015). *Global Gentrifications: Uneven Development and Displacement*. Published 2015 by Policy Press at the University of Bristol.
- Gutzon Larsen, Henrik & Anders Lund Hansen (2008), 'Gentrification-Gentle or Traumatic? Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen' *Urban Studies*, Vol 45, No. 12, pp. 2429-2448.
- Lees, Loretta. Tom Slater & Elvin Wyly (eds.) (2008) *The Gentrification Reader*. Routledge, New York.
- Mansvalt Beck, Jan (2005). *Territory and Terror: Conflicting Nationalisms in the Basque Country*. Published 2005 by Routledge, Milton Park, Abingdon.
- Martínez Herrera, Enric (2007). 'Constitutional and Government Policies towards Basque Nationalist Extremist' in Matthias Koenig and Paul F. A. Guchteneire (2007). *Democracy and Human Rights in Multicultural Societies*. UNESCO.
- Martínez Monje, Manuel & Lorenzo Vicario (2003). 'Another 'Guggenheim Effect'? The Generation of a Potentially Gentrifiable Neighbourhood in Bilbao'. *Urban Studies*, Vol. 40, No. 12, 2383–2400.

- Pierson, Paul. (2000) 'Increasing returns, path dependence, and the study of politics'. *American Political Science Review* (Vol) 94. (Nr2), 251-267.
- van Gent, Wouter. (2013) *Neo-liberalization, housing institutions and variegated gentrification; How the 'third wave' broke in Amsterdam*. Amsterdam Institute for Social Science Research, Amsterdam University.
http://www.academia.edu/495223/Gentrification_in_Amsterdam

8.1 Bildreferenser

Design gjord av författaren Fredrik Zelmerlöw via programmet PIC collage.

Baskiska flaggan:

Pixabay.com (2015) *Basque flag*. Hämtad 2015-05-12.

<http://pixabay.com/sv/baskiska-flaggan-provinsen-spanien-23591/>

Spanien karta:

Happyhoursspanish.com. *Tourism Bilbao*. Hämtad 2015-05-12.

<http://www.happyhoursspanish.com/tourism-bilbao-hhs-photo-blog/>

Lunds Universitet logotyp:

Wikipedia.org. *Lunds Universitet*. Hämtad 2015-05-12.

http://sv.wikipedia.org/wiki/Lunds_universitet

Bilbao La Vieja:

Ingedemo.com. *Nuestra empresa*. Hämtad 2015-05-12.

<http://www.ingedemo.com>

Guggenheimmuseet:

E-architect.co.uk. *Guggenheim Museum Bilbao*. Hämtad 2015-05-12.

<http://www.e-architect.co.uk/bilbao/guggenheim-museum-bilbao>